

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 8 K
pol leta . . . 4 „
četrt leta . . . 2 „
posamezne številke po 10 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 6 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljnja izvršenja od petit-vrste po 8 h.
Oznaniila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Gradišče št. 2.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

XXI. glavna skupščina „Zaveze“ v Mariboru.

Učiteljska zavest.

Še nikdar nismo s tako radovednostjo čakali skupščine naše „Zaveze“ kakor letos. Divja gonja klerikalcev proti učiteljstvu je v nekaterih zbuja la sumnjo, da bo slabo vplivalo na udeležbo. Mi smo bili drugačnega mnenja in nismo se varali. Jačja od gonje klerikalcev je učiteljska zavest!

Prav je poudarjal pri banketu naš učiteljski filozof, vrli tovariš Avg. Požegar, da je „Zaveza“ v ognju sovražnih navalov izpričala svojo življensko moč in da je ne premaga nobena sila več. — Število članov „Zaveze“ je od lani naraslo za 194 zavednih tovarišev in tovarišic, kar je najboljši odgovor našim sovražnikom!

Mariborski Slovenci so storili vse, kar se da ob sedanjih razmerah storiti, da so bili skupščinarji slovesno in gostoljubno sprejeti in da jim je bilo bivanje v Mariboru kar najprijetnejše. Poseben sijaj je dala letošnji skupščini udeležba naših dragih slovanskih bratov Čehov, Poljakov in istrskih Hrvatov, ki so enodušno priznali zdravo našo učiteljsko zavest ter se divili vzornosti naših zborovanj. Pozdrave so nam poslali Hrvati iz Zagreba in Dalmacije, Srbi iz kraljevine in ruski učitelji, potujoč preko slovanskih pokrajin. Tako smo doživeli v Mariboru kulturno združenje vsega slovanskega učiteljstva in videlismo, kake odkrite simpatije uživa slovensko učiteljstvo med svojimi slovanskimi tovariši. To nam zbujala veselje, ponos, pogum in vztrajnost.

Udeležba je bila naravnost sijajna. Delegacijskega zborovanja se je udeležilo 120 delegatov in delegatinj, po delegaciji je bila pri koncertu dvorana natlačeno polna, na glavnem zborovanju pa smo našli

600 udeležencev. Razpoloženje je bilo svečano, navdušenje je dvigala stanovska zavest. Naše vrste so se sklenile v nerazrušno falango. To je gola resnica, ki je ne izpremeni nobena potvara!

Razšli smo se ojačeni. Tako začnemo 22. leto „Zaveze“ s ponosom in z vero v lepšo bodočnost!

Seja odbora „Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji“.

Delo v Mariboru se je začelo s sejo odbora „Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji.“ Seja je trajala dne 14. t. m. od 8. ure zjutraj do 6. ure zvečer ter dne 15. t. m. od 8. do 10. ure zjutraj. Seje so se udeležili: Jos. Černý, učitelj v Pragi, starosta „Zveze čeških učit. društev“ in predsednik „Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji“; Stanislav Nowak, nadučitelj v Krakovem, predsednik „Poljske učit. zveze“ in podpredsednik „Zveze slov. učit. v A.“; Matija Hajný, učitelj v Jankovcih na Moravskem, kot tajnik „Zveze“; Adolf Sustr, nadučitelj v Bojanovem na Češkem, kot blagajnik „Zveze“; kot odborniki pa: Stanislav Palka, nadučitelj v Bohniji v Galiciji, Dragotin Přibil, c. kr. okrajni šolski nadzornik na otoku Krku, Engelbert Gangl iz Idrije; kot gost: Jos. Závada, nadučitelj v Dobroticah na Moravskem. Opravičila sta odsotnost Marinkovič in Gebanova. — Poročilo v sklepih in načrtih izide istočasno v vseh učiteljskih listih, ki so glasila v tej „Zvezi“ združenih organizacij. Poročamo danes toliko, da priredi „Zveza“ l. 1910. v Krakovem vseslovanski učiteljski shod (od 11. do 15. avgusta), l. 1911. pa v Ljubljani I. vseslovanski vseučiliški učiteljski kurz.

Seja upravnega odbora.

Ob pol 11. uri dopoldne se je zbral upravni odbor na sejo. Tajnikov namestnik je poročal o delovanju vodstva „Zaveze“. Določila in redigirala so se poročila za delegacijo. Določili so se tudi drugi predlogi, ki pridejo od upravnega odbora pred delegacijo.

Seja delegacije.

Predsednikov nagovor.

Predsednik tov. L. Jelenec otvori zborovanje ob 3. uri popoldne:

Slavna delegacija!

V imenu upravnega odbora Z. A. J. U. D., ki Vas je povabil na današnjo delegacijsko sejo, pozdravljam vse delegate in delegatinje najiskrenejše.

V enoinvajsetih se je zbrala Zavezina delegacija, odkar obstoji Zaveza, da sliši, poročila o delovanju upravnega odbora, oziroma vodstva Zaveze v minuli upravni dobi ter da dá navodila novovoljenemu odboru za nadaljno delovanje.

Glede delovanja pričakujemo od delegacije lojalne kritike in odkrite sodbe, ki se je ne bojimo, ker smo si v svesti, da smo storili po svojih skromnih močeh svojo dolžnost; storili vse, kar je v korist in ugled slovanskega učiteljstva, v splošno in razvoj narodnega šolstva. (Tako jel)

Zaveza je središče naše organizacije, kjer naj se osredotočuje naše skupno delo in naše skupne zahteve. Zavezina društva, ki so razširjena po vsej mili slovanski zemlji — tudi korotanske tovariše dobimo prav kmalu v svojo sredo (Živio!) — so periferija, ki se neumorno trudi in skrbi za napredek in svoboden razvoj narodnega šolstva in za blaginjo učiteljstva v svojem okraju ter pazi z bistrim očesom, da se nam ne kratijo naše težko pridobljene pravice nikjer in od nikogar. Vez in posredovalnica med Zavezo in njenimi društvi je pa Zavezina delegacija. Po delegaciji dobiva Zaveza od svojih društev moč in veljavo, ki je ne stre nobena sila, pa naj tudi padajo žgoči udarci z bičem po njej. Saj smo vajeni boja, in brez boja ni zmage. (Res je!)

Da bode pa delovanje Zaveze še uspešnejše, še intenzivnejše, treba je najtesnejšega stika z Zavezinimi društvi. Zato bi moral vsak delegat, vsaka delegatinja priti k delegacijski seji z jasnim in določenim programom, s striktnimi navodili, ki jih je dobil od svojega društva, ki ga je poslalo tu sem. Tu je mesto,

kjer dobi upravni odbor, oziroma vodstvo Zaveze jasen pogled v faktični položaj učiteljstva in narodnega šolstva širom naše domovine. Iz Vaših nasvetov in predlogov spozna skupne želje in zahteve in njegova naloga in dolžnost je, da jih oživetvori in izkusi uresničiti.

Ker živimo v jako resnih, svobodnemu učiteljstvu nevarnih časih, treba nam je vzajemnega, neumornega dela v Zavezi in v društvih.

Izreči sodbo o delovanju Zaveze ste Vi, častiti delegati in delegatinje. v to poklicani sodniki; sodbo o delovanju Zavezinih društev pa izrečem najlažje jaz, ker imam v roki podatke in skupen pregled o njihovem marljivem, semintja v resnici požrtvovalnem delu.

Vsa Zavezina društva so priredila od lanske glavne skupščine Zaveze, ki se je vršila prve dni septembra v Gorici, 129 zborovanj, pri katerih je bilo 136 predavanj in razprav. Poleg tega se je pri vsakem zborovanju posvetovalo in ukrepalo o raznih predlogih in nasvetih, preračevalo so se šolska dnevna vprašanja in reševala interne zadeve. To je obilica duševnega dela, ki zasluži priznanje vsakega, ki nepristransko sodi ta trud. Pa še več! Vse tri liste, ki jih izdaja Zaveza, spisuje Zavezino učiteljstvo skoraj samo brez honorarja! Ni li to zgled nesebičnega delovanja? In sedaj pa pride neki starilen apostata ter nam očita v „Slovencu“ nedelavnost in nesposobnost za delo! (Skandal!) Kaj in koliko pa je storila toliko poveljevana Slomškarija? Pokažejo naj nam Slomškariji svoje delo v minuli upravni dobi in sram jih mora biti njihovega siromaštva in duševne lenobe. Kar se dela tiče, nam ne sežejo niti do gležnjev. (Resnično!)

Pa tudi v drugem pogledu so vršila Zavezina društva svojo lepo, vzvišeno nalogo. Zbirala so narodno napredno in svobodomiselnost učiteljstva pod svoje okrilje ter pazila s paznim očesom, da niso zašli posamezniki v klerikalni brlog, kjer se zamori v učitelju vsak svoboden pokret. Kako vestno so izpolnjevala društva svojo sveto dolžnost v tem pogledu, nam izpričuje dejstvo, da nam je le majhno število tovarišev ugrabila Slomškarija, četudi jo je podpirala z vso silo in z vsemi mogočnimi sredstvi klerikalna strahovlada na Kranjskem, in še ti zaslepljeni tovariši so največji koristolovci in značaji dvomljive vrednosti, ki v svoji nerazsodnosti drve nazaj v predpotopno dobo. Da je razmeroma le malo učiteljev in učiteljic zapustilo naše vrste, razvidimo iz statistike. Lansko leto je imela Zaveza 1747 pravih, 54 podpornih, 50 častnih članov, torej skupaj 1851; letos pa: 1962 pravih, 30 podpornih, 43 častnih, skupaj 2045 članov. Vsa čast zavednemu slovanskemu učiteljstvu, ki ne prodaja svojega prepričanja, ki ne izda narodnega šolstva v neomejeno klerikalno oblast za žlico klerikalne leče. (Odobranje.)

Pri lanskim delegacijski seji v Gorici sem priporočal, da naj bodo ona Zavezina društva, ki imajo sedež tam, kjer so učiteljišča, v neprestani zvezi in v tesnem stiku z učiteljiščniki, naj prireajo z njimi sestanke in jih bodre za njihovo lepo, a težko zvanje ter podajajo navodila za poznejše življenje, ko stopijo mladi tovariši v svet. Priznati moram, da so tudi v tem pogledu vršila društva svojo dolžnost. Prosim le, da tega ne opuste tudi v prihodnje,

LISTEK.

Kako naj širi šola med narod smisel za snago?

Peter Medvešček.

(Dalje.)

4. Zadnja zapreka, ki jo navajam, a ne najmanjša, je pomanjkanje policijskega in stavbnega reda za naše občine. Naša dežela se odlikuje tudi s tem, da niti v 20. stoletju še nima policijskega in stavbnega obč. reda.

Vsakdo zida hišo in hlev, kjer in kakor hoče. Šele čez leto dni zapazi gospodar, da nima gnojnice in druga voda odtoka, da dvorišče postaja gnojišče.

Ves obč. policijsko-stavbeni red obsega te le določbe § 27. o. r.:

a) skrb za občinske ceste, pota, zelenišča, mostove, da se vzdržijo v dobrem stanu,

kakor tudi skrb za varno in lahko občenje po cestah;

b) policija zastran zdravja;

c) policija zastran zidanja in skrb, da se stavbna postava izpolnjuje in pa pol. dovoljevanje, da se kaj zida.

To je vse, in to je malo več kot nič. Zaraditega so postavljene hiše po vaseh tako, kakor se je vsakemu zjubilo; zaraditega je premnogo zaprek glede snage po dvoriščih in še več po obč. poteh.

Vse sloni glede zdravstvene policije, t. j. zaprek glede snage, na ukazih pol. oblastev. Koliko lepih okrožnic razpošiljajo okr. glavarstva na županstvo vsako leto; kako ostro se veleva odstraniti vse zdravstvene zapreke, zapreke snagi posebno tedaj, kadar se je bati nalezljivih bolezni, ki imajo svoja gnezda baš v nesnagi.

Večinoma škoda za papir. Blamirajo se državna oblastva, ki uporabljajo vso ostrost proti županstvom — na papirju; blamirajo se tudi ona županstva, ki ubogajo glavarstva, da poskušajo izvrševati ukaze. Izvršitev ukazov

pade v vodo, ker zadene ob nesmisel za snago med občinarji, ker nimamo zakona, ki bi uredil zdravstvene zadeve.

Župan, ki bi hotel postopati po dobrih ukazih, dosiže v najkrajšem času edino to, da postane po prihodnjih volitvah — bivši župan, ako se mu ne pripeti še kaj hujšega.

Pomanjkanje zakona, trmoglavost ljudstva in nesmisel za snago — vse to je krivo takemu dejanskemu položaju.

L. 1885. ob času kolere v naši deželi je deževalo najstrožjih ukazov na občine, da se morajo brezpogojno odstraniti vse zapreke k zdravju in snagi. Žal, da je ostalo večinoma vse pri starem. Le v nekaterih občinah se je moralo ugoditi ukazom vključ vsemu zoperstavljanju občinarjev. V vsaki občini je moralo glavarstvo spraviti v zapor prvo in glavno zapreko — župana, šele potem se je zamoglo nadaljevati z drugimi zaprekami. Žal, da se ni postopalo povsod z enako energijo.

Dovolj o tem!

(Konec.)